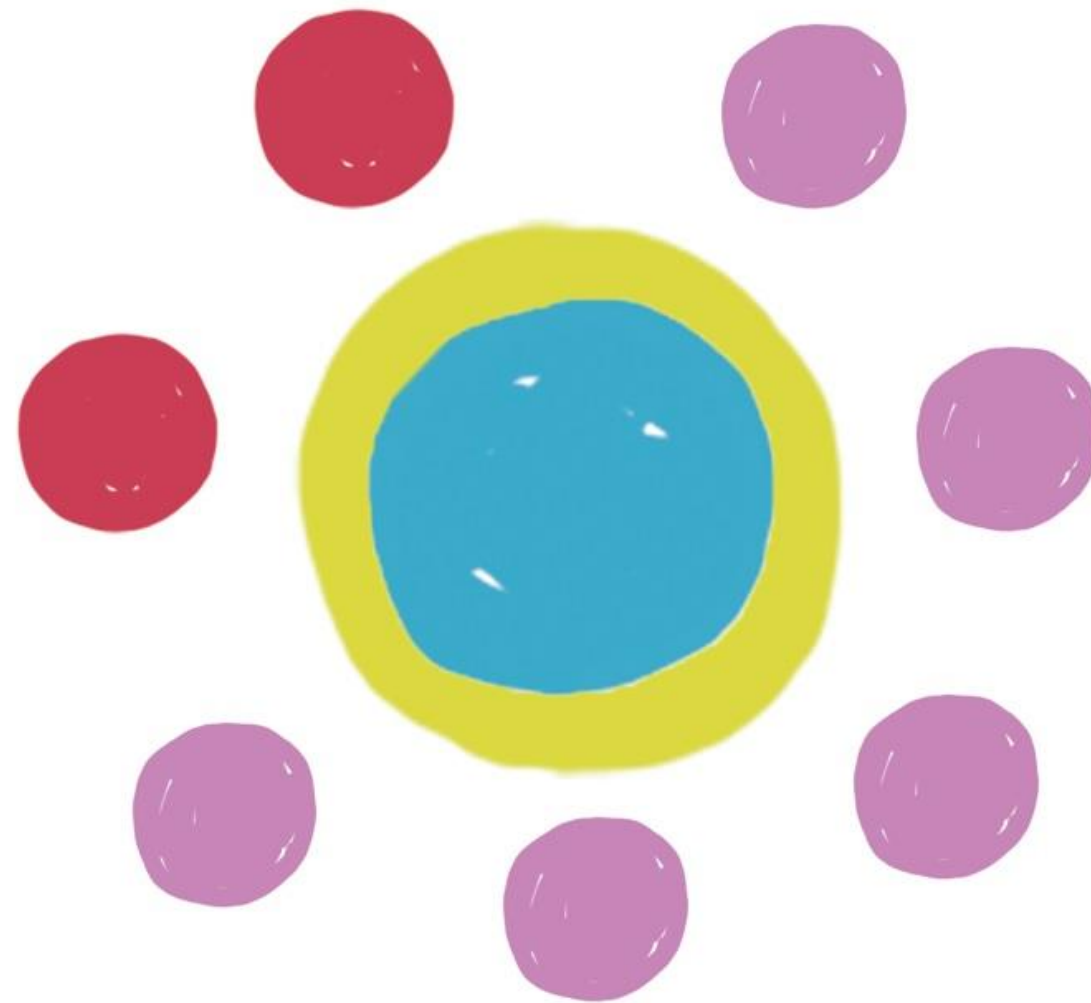

Congres Traumasensitief Onderwijs

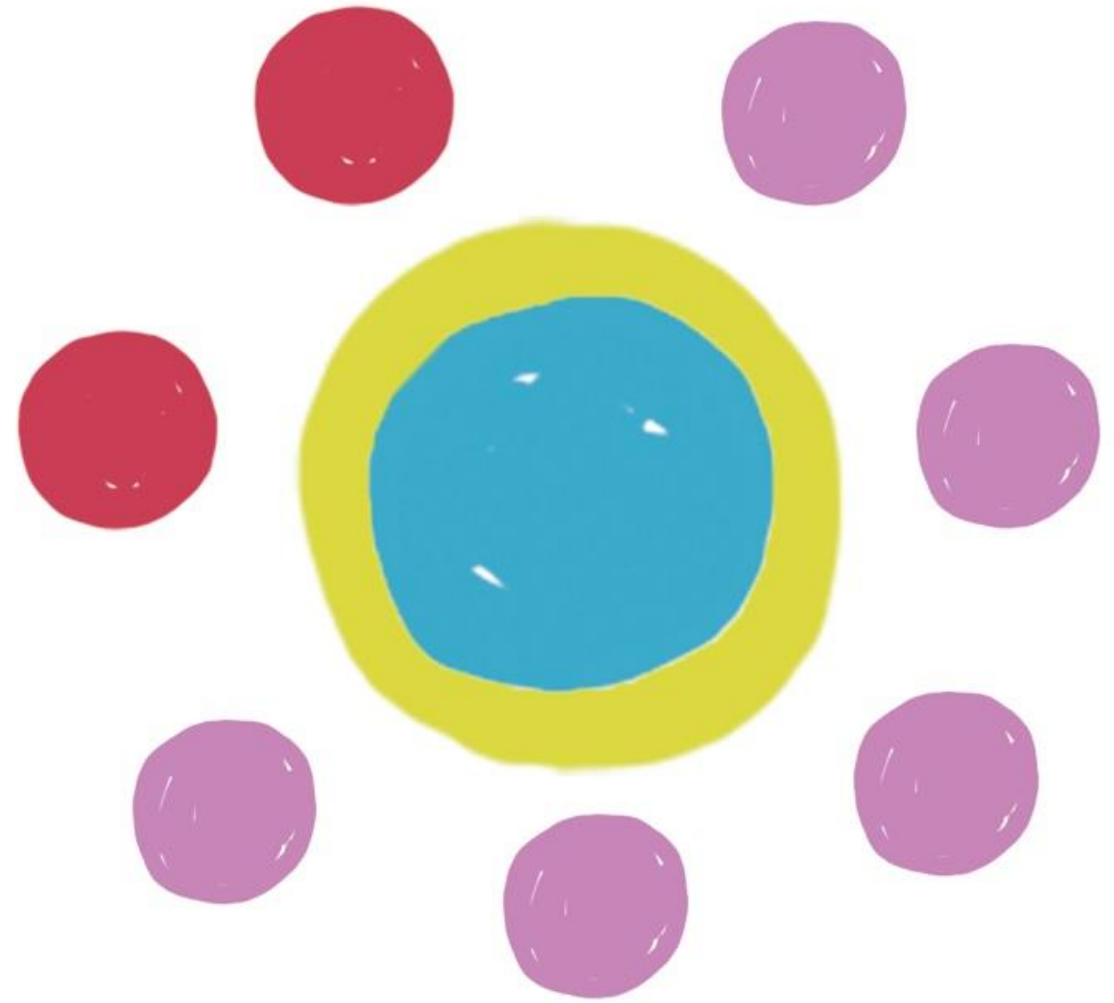
6 april 2022

De Rijtuigenloods - Amersfoort

Keynote 1: Traumasensitief onderwijs

LEONY COPPENS

Congres Traumasensitief Onderwijs
6 april 2022

Traumasesensitief onderwijs

Leony Coppens,
Klinisch psycholoog

Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen

Een praktisch handboek voor
het basisonderwijs

Leony Coppens Marthe Schneijderberg Carina van Kregten

Boek en training herzien

Herziening boek

Ervaringen van onderwijsprofessionals

Ervaringen van (jong) volwassenen

Inhoudelijke toevoegingen

Nog praktischer

Extra hoofdstuk over de weg naar een
schoolbreed traumasensitief onderwijsklimaat

Ervaringen van onderwijsprofessionals

‘Veel van de kinderen op onze school groeien op in armoede of in een anderszins onveilige of stressvolle thuissituatie. Door de training zijn we ons meer gaan realiseren dat we niet in staat zijn om iets aan die thuissituatie te veranderen, maar dat we wel zelf anders met de kinderen kunnen omgaan door anders naar hun gedrag te kijken. Het besef dat we juist bij deze kinderen echt een verschil kunnen maken, heeft geleid tot een verandering in mindset, die naar voren komt in wat we doen en zeggen.’

Evelien Stadler, intern begeleider, Het Mozaïek, openbare basisschool met neveninstroomgroepen en een klas verbonden aan het COA, Arnhem

‘Als er een nieuw kind in de klas komt dan besef ik steeds weer: ik moet investeren in de relatie met dit kind, want dan volgt de rest vanzelf.’

Floortje Looijen, leerkracht Van Detschool, cluster 4, Amsterdam

‘Werken met getraumatiseerde leerlingen vraagt iets van mij. Ik moet mijn verwachtingen bijstellen. Ik ben nog steeds duidelijk en voorspelbaar, maar op een andere manier. Ik houd rekening met het verhaal achter het gedrag van een kind. Ik had deze kennis echt eerder moeten hebben, dan had ik het bij veel kinderen heel anders aangepakt. Nu ik er meer van begrijp en situaties anders aanpak, zie ik de kinderen echt opbloeien.’

Paul van den Brom, schoolleider en leerkracht voor kinderen van 8 tot 11 jaar met een onderwijs-zorg-arrangement, C.P. van Leersumschool, SBO

Ervaringen van jongvolwassenen

‘Er was een leerkracht die kwam gewoon naar me toe als ze zag dat er iets was, en vroeg dan of ik het erover wilde hebben. Ik voelde me door haar echt gezien. Ze probeerde me niet te redden maar ze was er gewoon voor me.’

Dina, groeide op in een onveilige thuissituatie

‘Ik werkte in een groepje met het kind rechts van mij. De jongen links van mij zat op een grote afstand van mij, maar ik had een gesprek met hem. Mijn juf dacht dat ik met de jongen links van mij werkte en zei: “Julia, waarom ga je niet dicht bij Ali zitten? Of is het een cultureel dingetje dat je niet dicht bij jongens mag zitten?”’

Julia, Syrisch, opgegroeid in Nederland

‘Vraag regelmatig hoe het met een kind gaat. Zeg dat het goed is als een kind wil praten en ook als het niet wil praten op dat moment. En houd daarna de aandacht vast. Kom er bij een kind op terug als hij je iets heeft verteld. “Hoe gaat het nu met je?”, “Gaat het wat beter?”, “Kunnen we nog wat voor je doen?”’

Rik, ervaringsdeskundige, is als kind seksueel misbruikt

Inhoudelijke toevoegingen

Trauma is vaak
het gevolg van
een optelsom
van stressoren

Opgroeien met racisme of discriminatie

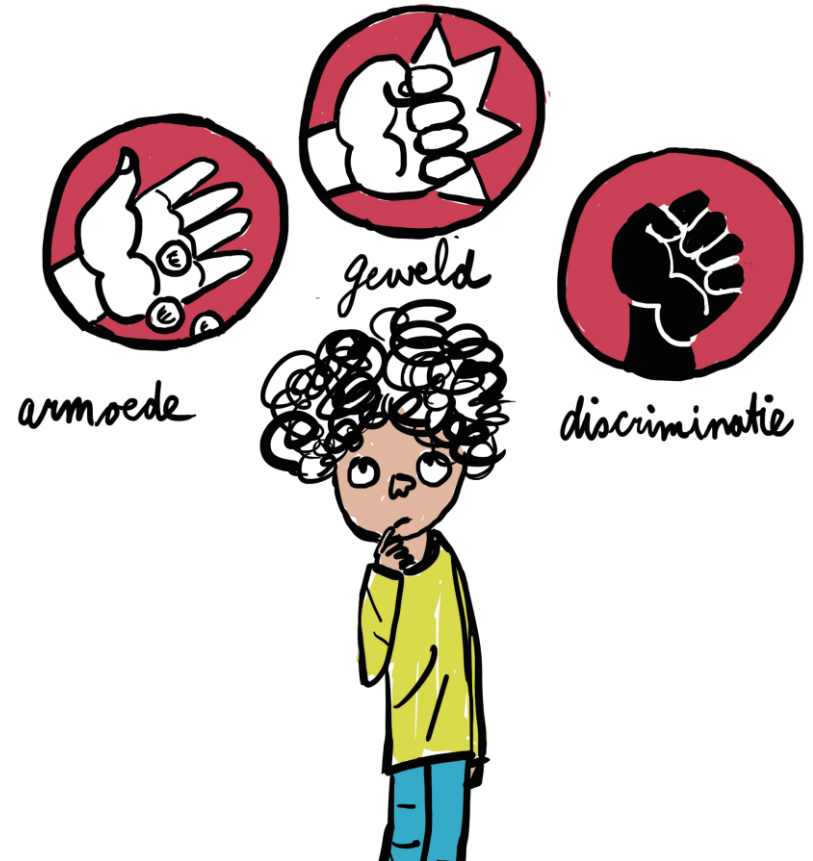
- Vergroot gevoelens van onveiligheid en wantrouwen
- Micro-agressie
- 'Trek het je niet aan', 'Zo is het niet bedoeld'
- Rol ouders

Opgroeien in armoede

- 1 op de 12 kinderen
- Extra risico:
  - grote gezinnen
  - alleenstaande moeder
  - gezinnen met niet-westerse achtergrond
  - gezinnen uit MOE-landen
- Meeste ouders werken
- Ouder-kindrelatie onder druk
- Geen steunsysteem
- Ervaren vaker problemen en uitsluiting op school
- Meer stress, schaamtegevoelens
- Minder veerkrachtbevorderende activiteiten

Relaties opbouwen met leerlingen

Niet-helpende reacties	Helpende reacties
Het komt allemaal wel goed.	Ik snap dat dit heel moeilijk voor je is en ik wil je er graag bij steunen.
Niet opgeven hoor!	Ik kan me voorstellen dat je nu het liefst gewoon zou opgeven. Wat zou het gevolg zijn als je het nu zou opgeven?
Je moet gewoon positief blijven!	Ik kan me voorstellen dat het in deze situatie moeilijk is om positief te blijven. Ik ben er voor je en ik wil je graag steunen.
Kijk vooral naar alles wat wel goed gaat.	Het is vast moeilijk om nu nog dingen te zien die wel goed gaan.
Het is vast minder erg dan je nu denkt.	Dit is moeilijk voor je, maar ik heb er vertrouwen in dat je erdoorheen komt. Hoe kan ik je daarbij helpen?
Er zijn ergere dingen in de wereld.	Dit is echt heftig voor je en ik ben er voor je. Ik wil je graag steunen.
Stop maar met huilen.	Ik snap dat je moet huilen.

Onzichtbare koffer

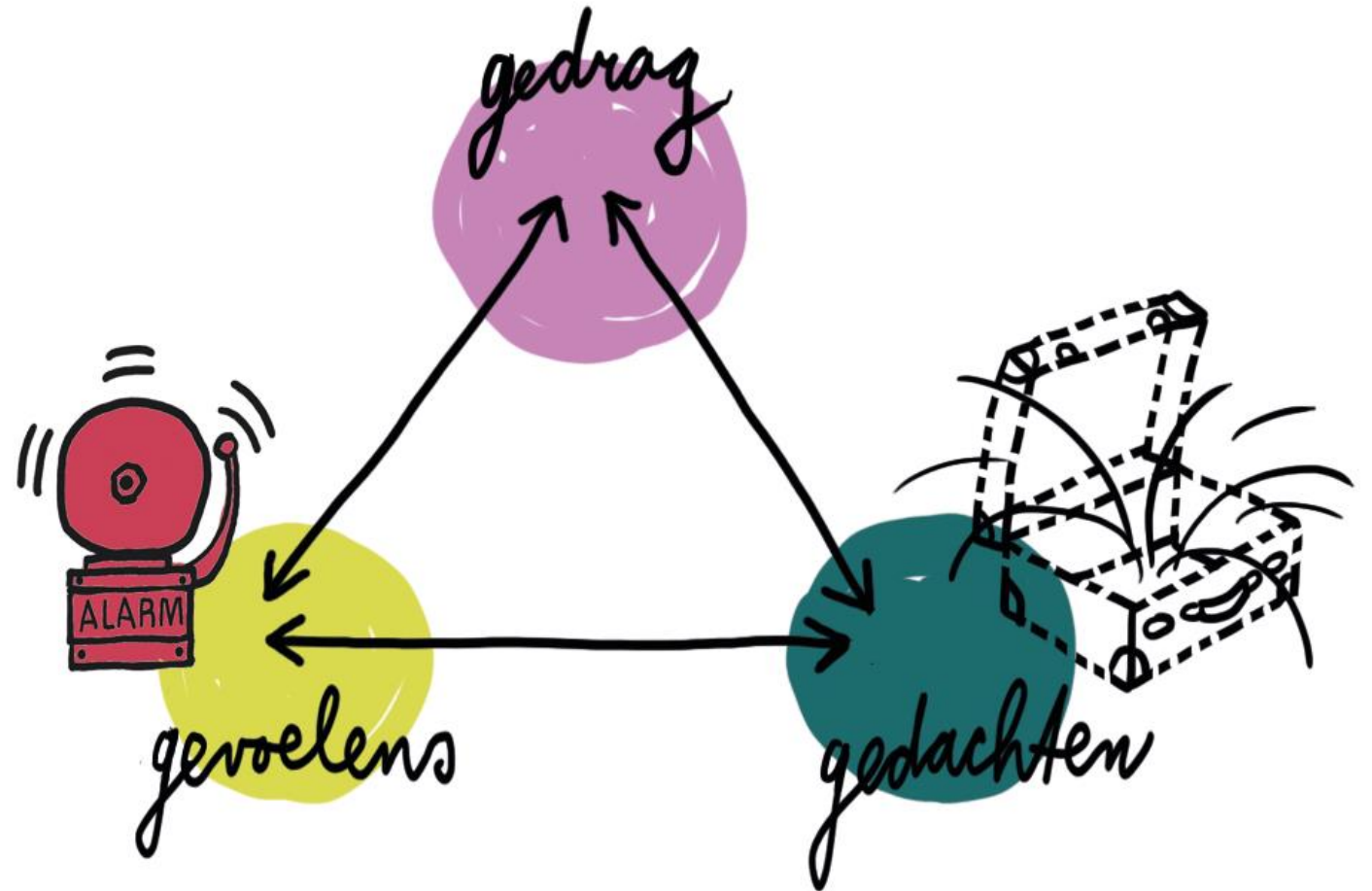

- Trauma vormt de overtuigingen en verwachtingen van kinderen:
  - over zichzelf;
  - over de anderen;
  - over de wereld in het algemeen.

GGG- driehoek

Vermijdende gehechtheid

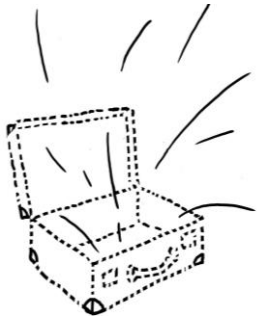
Wat heeft het kind ervaren in de relatie met zijn ouders?	Wat zit er in de onzichtbare koffer?	Hoe ziet het gedrag van het kind er uit?
Als hij steun zocht bij zijn ouder reageerde die daar afstandelijk of afwijzend op.	Ik kan met mijn (negatieve) emoties niet bij anderen terecht. Ik kan het beter niet laten merken als ik van streek ben. Ik moet het zelf doen. Uit de buurt blijven van anderen houdt mij veilig. Anderen kunnen mij niet helpen.	Wil graag steun en aandacht maar doet alsof hij wil ontdekken en/of afstand nodig heeft. Laat weinig reactie zien bij scheiding van en hereniging met zijn ouder. Vermijdt contact. Komt zelfstandig en afstandelijk over. Laat niet pijn en verdriet niet zien. Kan heftig reageren op stress.

Ambivalente gehechtheid

Wat heeft het kind geleerd bij zijn ouders?	Wat zit er in de onzichtbare koffer?	Hoe ziet het gedrag van het kind er uit?
Als hij steun zocht bij zijn ouder reageerde die daar wisselend en inconsistent op (vanuit eigen angst of trauma).	Anderen zijn niet beschikbaar voor mij maar zonder hen kan ik niks. Ik moet ze claimen om ze bij me in de buurt te houden. Ik ben de moeite niet waard.	Durft niet uit de buurt van zijn ouder te gaan; klampt zich aan de ouder vast, gaat huilen en is angstig. Houdt zijn ouder voortdurend in de gaten en raakt in paniek wanneer deze uit zijn blikveld verdwijnt. Is vaak boos of passief in het contact. Vraagt veel aandacht. Laat soms enorm veel onrust zien.

Gedesorganiseerde gehechtheid

Wat heeft het kind ervaren in de relatie met zijn ouders?	Wat zit er in de onzichtbare koffer?	Hoe ziet het gedrag van het kind er uit?
Hij heeft ervaren dat zijn ouder onvoorspelbaar en bedreigend (gevaarlijk) kan zijn. Hij heeft geleerd dat hij niet op zijn ouder kan rekenen voor veiligheid en bescherming.	Ik moet op mijn hoede zijn (er kan altijd wat gebeuren). Ik ben slecht. Anderen kunnen gevaarlijk zijn. Anderen zijn onvoorspelbaar.	Hij laat angst zien voor zijn ouder. Zijn emoties en reacties zijn vaak tegenstrijdig, onvoorspelbaar en onverklaarbaar. Hij kan nabijheid zoeken bij vreemden. Hij kan extreem bazig, controlerend en angstig zijn. Hij lijkt soms in een andere wereld, niet bereikbaar.

Nieuwe verbindingen maken

Praktischer

QR-codes

Praatplaten

Werkbladen

Handouts (bijv over handig taalgebruik)

Reflectie- en werkkaarten

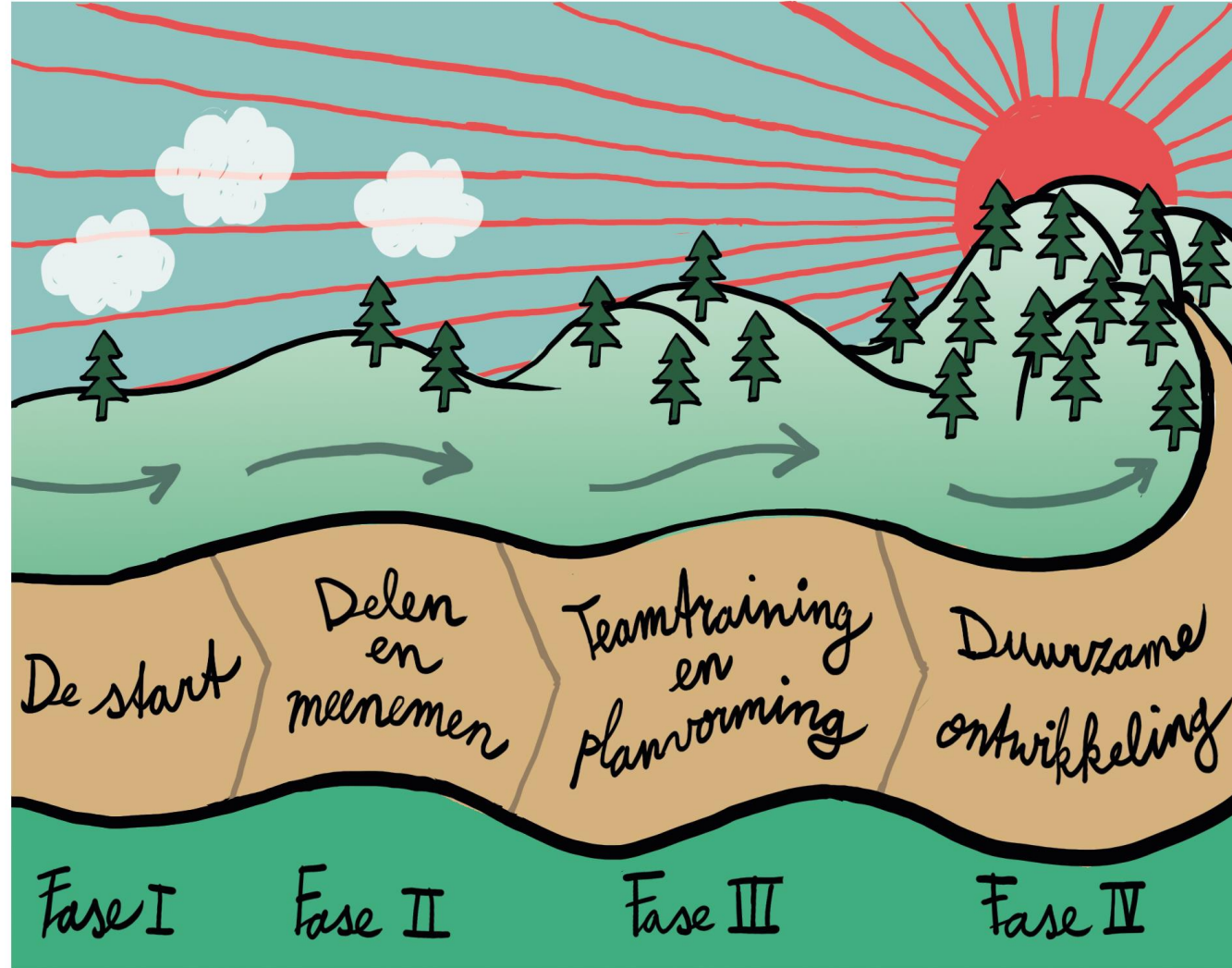
Herkenbare casuïstiek

Nieuwe hoofdstuk

De weg van TSO

Tot slot

- Deel je kennis, ervaringen en vragen met je collega's via de LinkedIngroep 'Traumasensitief onderwijs'.
- Voor vragen of feedback: info@leonycoppens.nl

Congres Traumasensitief Onderwijs

6 april 2022

De Rijtuigenloods - Amersfoort

